

Czego uczy nas Katechizm cz-8

W tej części cyklu przedstawione zostały rozważania na temat sakramentów: pokuty i pojednania, namaszczenia chorych oraz święceń i małżeństwa. Niniejszy artykuł zamyka cykl rozważań na tematy zawarte w drugiej części Katechizmu Kościoła Katolickiego pt.

„Celebracja Misterium Chrześcijańskiego”.

SAKRAMENT POKUTY I POJEDNANIA

Nowe życie, które człowiek otrzymał w sakramentach wtajemniczenia chrześcijańskiego nie wyeliminowało kruchości i słabości jego natury ani skłonności do grzechu. Dlatego Jezus Chrystus chciał, by Kościół mocą Ducha Świętego kontynuował jego dzieło uzdrawiania i zbawiania. Wieczorem, w dniu paschy, Pan Jezus ukazał się swoim Apostołom i rzekł do nich: „Weźmijcie Ducha Świętego! Którym odpuscicie grzechy, są im odpuszczone, a którym zatrzymacie, są im zatrzymane” (J 20, 19). Tym aktem Chrystus ustanowił sakrament pokuty i pojednania.

Wielość nazw, jakie przypisuje się temu sakramentowi mówi o tym, czym one są dla człowieka. Nazywa się go sakramentem pokuty, ponieważ uświęca osobistą i eklezjalną drogę nawrócenia; pokuty i zadośćuczynienia grzesznego chrześcijanina. Nazywa się go sakramentem spowiedzi, ponieważ spowiedź z grzechów przed kapłanem jest istotnym elementem tego sakramentu. Sakrament ten jest również wyznaniem, uznaniem i uwielbieniem świętości Boga oraz Jego miłosierdzia wobec grzesznego człowieka. Nazywa się go sakramentem przebaczenia, ponieważ przez sakramentalne rozgrzeszenie kapłana Bóg udziela penitentowi przebaczenia i pokoju. Nazywa się go sakramentem pojednania, ponieważ udziela grzesznikowi miłości Boga przynoszącej pojednanie z Bogiem i pojednanie z „bratem swoim” (Mt 5, 24).

Grzech jest obrazą Boga. Przez grzech ciężki człowiek traci łaskę chrztu oraz zadaje ranę komunii kościelnej. Jedyną drogą powrotu do komunii z Bogiem jest nawrócenie. Nawrócenie przynosi przebaczenie Boga i pojednanie z Kościołem, co wyraża i urzeczywistnia w sposób liturgiczny sakrament pokuty i pojednania. Celebracja tego sakramentu obejmuje dwa jednakowo istotne elementy: z jednej strony akty człowieka, który nawraca się pod działaniem Ducha Świętego a mianowicie żal, wyznanie grzechów i zadośćuczynienie, a z drugiej strony działanie Boże za pośrednictwem Kościoła. Kościół przez posługę biskupa i jego prezbiterów udziela w imię Jezusa Chrystusa przebaczenia grzechów, ustala sposób zadośćuczynienia i modli się za grzesznika. W ten sposób grzesznik zostaje uzdrowiony i ponownie przyjęty do komunii kościelnej. Żal za grzechy poprzedzony rachunkiem sumienia jest najważniejszym aktem penitenta. Jest to ból duszy i „znienawidzenie popełnionego grzechu z postanowieniem nie grzeszenia w przyszłości” (Sobór Trydencki). Gdy żal wypływa z miłości do Boga, jest nazywany „żalem doskonałym” lub „żalem z miłości”. Taki żal odpuszcza grzech powszedni. Przynosi także przebaczenie grzechów śmiertelnych, jeżeli zawiera mocne postanowienie przystąpienia do spowiedzi sakramentalnej, gdy tylko będzie to możliwe. Żal, który rodzi się z rozważania brzydoty grzechu lub z lęku przed wiecznym potępieniem i innymi karami nazywamy żalem „niedoskonałym”. Żal niedoskonały sam w sobie nie przynosi jednak przebaczenia grzechów ciężkich, ale przygotowuje do jego otrzymania w sakramencie pokuty.

Chrystus posługę pojednania powierzył Apostołom. Na mocy sakramentu święceń biskupi jako ich następcy oraz prezbiterzy mają władzę odpuszczania grzechów „W imię Ojca i Syna, i Ducha Świętego”. Wyznanie grzechów (spowiedź) wobec kapłana stanowi istotną część sakramentu pokuty. Na spowiedzi penitenci powinni wyznać wszystkie grzechy śmiertelne, których są świadomi. Ten, kto ma świadomość grzechu śmiertelnego, nie powinien przyjmować Komunii świętej, nawet jeżeli przeżywa wielką skruchę, bez uzyskania wcześniejszego rozgrzeszenia sakramentalnego, chyba że ma ważny motyw przyjęcia Komunii, a nie ma możliwości przystąpienia do spowiedzi. Wyznawanie grzechów

powszednich nie jest samo w sobie konieczne, niemniej jest przez Kościół zalecane. Regularne spowiadanie się z grzechów powszednich pomaga nam kształtować nasze sumienia, walczyć ze złymi skłonnościami i czynić postępy w życiu duchowym.

Grzesznik uwolniony z grzechu powinien uczynić coś, co naprawi skutki jego grzechu. Ten akt nazywa się „zadośćuczynieniem” lub „pokutą”. Pokuta może mieć różne formy. Ojcowie Kościoła kładą nacisk na trzy formy: post, modlitwę i jałmużnę. Wyrażają one nawrócenie w odniesieniu do samego siebie, do Boga i do innych ludzi. Każdy kapłan, który spowiada, zobowiązany jest do zachowania absolutnej tajemnicy odnośnie do grzechów wyznawanych przez penitentów oraz wiadomości o życiu penitentów, jakie uzyskał w czasie spowiedzi. Tajemnica ta, która nie dopuszcza żadnych wyjątków, nazywa się „pieczęcią sakramentalną”.

Skuteczność pokuty polega na przywróceniu nam łaski Bożej i zjednoczeniu nas w przyjaźni z Bogiem. W szczególności skutkami sakramentu pokuty są: pojednanie z Bogiem, pojednanie z Kościołem, darowanie kary wiecznej spowodowanej przez grzechy śmiertelne, darowanie kar doczesnych, pokój i pogoda sumienia oraz pociecha duchowa, wzrost sił duchowych do walki, jaką musi prowadzić chrześcijanin.

W przypadkach koniecznych (gdy na przykład zachodzi bliskie niebezpieczeństwo śmierci) można zastosować wspólnotową celebrację pojednania z ogólną spowiedzią i ogólnym rozgrzeszeniem, z zachowaniem przepisów Kościoła. W takim przypadku wierni, dla ważności rozgrzeszenia, muszą postanowić wypowiadać się indywidualnie ze swoich ciężkich grzechów, gdy tylko będą mieli do tego okazję.

Darowanie kary doczesnej można uzyskać, pod pewnymi warunkami, za pośrednictwem Kościoła, który korzystając ze skarbcza zasług Chrystusa i świętych, udziela jej w postaci odpustów. Odpusty mogą być ofiarowane za zmarłych, by w ten sposób zostali uwolnieni od kar doczesnych.

NAMASZCZENIE CHORYCH

Święte namaszczenie chorych zostało ustanowione przez Jezusa Chrystusa jako sakrament, o którym wspomina św. Marek (por. Mk 6, 13), a poleca go wiernym i ogłasza św. Jakub (Jk 5, 14-15). Sakramentu tego udziela się chorym namaszczać ich na czole i dłoniach poświęconym olejem, wymawiając następujące słowa: „Przez te święte namaszczenie niech Pan w swoim nieskończonym miłosierdziu wspomóż cię łaską Ducha Świętego. Pan, który odpuszcza ci grzechy, niech cię wybawi i łaskawie podźwignie” (Paweł VI). Jeśli chory, który został namaszczony, odzyskał zdrowie, w przypadku nowej ciężkiej choroby lub gdy choroba się pogłębia, może ponownie przyjąć ten sakrament. Sakramentu namaszczenia chorych mogą udzielać tylko kapłani (biskupi i prezbiterzy).

Sakrament namaszczenia chorych udziela specjalnej łaski, która jednoczy wewnętrznie chorego z męką Chrystusa, dla jego własnego dobra oraz dla dobra Kościoła, dając mu pocieszenie, pokój, siłę, a także przebaczenie grzechów, jeżeli chory nie mógł się wypowiedzieć. Sakrament ten prowadzi niekiedy do wyzdrowienia ciała.

Tym, którzy kończą swoje życie, Kościół poza namaszczeniem chorych ofiaruje Eucharystię jako wiatyk. Eucharystia jest wówczas sakramentem przejścia ze śmierci do życia, z tego świata do Ojca (por. J 13, 1).

SAKRAMENT ŚWIĘCEŃ

Dwa sakramenty, święceń i małżeństwa, udzielają specjalnej łaski do szczególnego posłania w Kościele i służą budowaniu Ludu Bożego. Przyczyniają się one do tworzenia wspólnoty kościelnej i zbawienia innych ludzi.

Sakrament święceń jest sakramentem, dzięki któremu posłanie, powierzone przez Chrystusa Apostołom, nadal jest spełniane w Kościele aż do końca czasów. Jest to więc sakrament posługi apostołowskiej. Obejmuje on trzy stopnie: episkopat, prezbiterat i diakonat. Włączenie do tego stanu odbywa się w akcie sakramentalnym nazywanym ordinatio. Akt ten

udziela daru Ducha Świętego pozwalającego wykonywać „świętą władzę” w imię i z mocy Chrystusa.

W Starym Testamencie zapowiedzią sakramentu święceń jest posługa lewitów, kapłaństwo Aarona, ustanowienie siedemdziesięciu „starszych”. Zapowiedzi te znajdują wypełnienie w Jezusie Chrystusie, który przez ofiarę swego Krzyża jest „Jedynym pośrednikiem między Bogiem a ludźmi” (1Tm 2, 5).

Wszyscy ochrzczeni uczestniczą w kapłaństwie Chrystusa, w Jego misji prorockiej i królewskiej. Kapłaństwo wiernych urzeczywistnia się przez rozwój łaski chrztu, przez życie wiarą, nadzieją i miłością. Kapłaństwo służebne, czyli hierarchiczne, biskupów i prezbiterów, służy kapłaństwu wspólnemu i przyczynia się do rozwoju łaski chrztu wszystkich chrześcijan. Jest ono jednym ze środków, przez które Chrystus nieustannie buduje i prowadzi swój Kościół. W służebnym kapłaństwie Chrystusa istnieją dwa stopnie uczestnictwa: episkopat i prezbiterat. Diakonat jest przeznaczony do pomocy im i służenia.

Pełnię sakramentu święceń otrzymują biskupi. Biskupi są sukcesorami daru duchowego, jakim było wylanie Ducha Świętego na Apostołów. Dar ten przechowywany jest aż do naszych czasów w święceniach biskupich. Święcenia biskupie wraz z płynącą z nich misją uświęcania, przynoszą również funkcje nauczania i kierowania. Każdy biskup pełni misję pasterską w powierzonym sobie Kościele partykularnym, ale równocześnie kolegialnie ze wszystkimi braćmi w biskupstwie uczestniczy w trosce o jedność Kościoła.

Prezbiterzy, na mocy sakramentu święceń, uczestniczą w powszechnym posłaniu powierzonym Apostołom przez Chrystusa. Duchowy dar, jaki otrzymali od Chrystusa, przygotowuje ich do najszerszej i powszechnej misji zbawienia. „Dzięki namaszczeniu Ducha Świętego, zostają naznaczeni szczególnym znamieniem i wskutek tego upodobniają się do Chrystusa Kapłana, tak iż mogą działać w osobie Chrystusa Głowy”¹.

Swoją świętą misję sprawują przede wszystkim w kulcie eucharystycznym, a zwłaszcza w Uczcie eucharystycznej, w której łączą modlitwę wiernych z ofiarą Chrystusa. Prezbiterzy są zjednoczeni z biskupami w godności kapłańskiej, a równocześnie zależą od nich w wykonywaniu swoich zadań duszpasterskich. Są powołani, by być współpracownikami biskupów. Tworzą oni wokół swojego biskupa prezbiterium, które wraz z nim jest odpowiedzialne za Kościół partykularny. Otrzymują od biskupa misję kierowania wspólnotą parafialną lub określoną funkcję kościelną.

Diakoni są wyświęceni do zadań posługi w Kościele. Do diakonów należy między innymi asystowanie biskupowi i prezbiterom przy celebracji Bożych tajemnic, szczególnie Eucharystii, jej udzielaniu, asystowanie przy zawieraniu małżeństwa i błogosławienie go, głoszenie Ewangelii, prowadzenie pogrzebu i poświęcanie się różnym posługom charytatywnym.

Sakramentu święceń trzech stopni Trzech stopni sakramentu święceń udzielają biskupi, ważnie wyświęceni, to znaczy włączeni w sukcesję apostolską. Istotnym obrzędem tego sakramentu jest włożenie rąk biskupa na głowę wyświęcanego, a także specjalna modlitwa konsekracyjna, będąca prośbą do Boga o wylanie Ducha Świętego i jego darów odpowiednio do posługi, do której kandydat jest wyświęcany. Sakrament święceń wyciska niezatarty charakter duchowy i dlatego nie może być powtarzany ani udzielany tylko na pewien czas.

W Kościele łacińskim sakrament święceń prezbiteratu jest udzielany tylko mężczyznom ochrzczone, którzy nie są żonaci i chcą zachować celibat. W kościołach wschodnich biskupi wybierani są wyłącznie spośród celibatariuszy, mężczyźni żonaci mogą otrzymywać święcenia diakonatu i prezbiteratu.

SAKRAMENT MAŁŻEŃSTWA

„Przymierze małżeńskie, przez które mężczyzna i kobieta tworzą ze sobą wspólnotę całego życia skierowaną ze swej natury na dobro małżonków oraz do zrodzenia i wychowania

potomstwa, zostało między ochrzczonymi podniesione przez Chrystusa Pana do godności sakramentu” (Kodeks Prawa Kanonicznego).

Pismo święte mówi o małżeństwie i jego „tajemnicy”, o jego ustanowieniu i znaczeniu, jakie nadał mu Bóg, o jego początku i celu, o różnych sposobach jego urzeczywistniania w historii zbawienia, o jego trudnościach wynikających z grzechu i o jego odnowieniu „w Panu” (1 Kor 7, 39), w Nowym Przymierzu Chrystusa i Kościoła (por. Ef 5, 31-32). Sam Bóg jest twórcą małżeństwa. Powołanie do małżeństwa jest wpisane w samą naturę mężczyzny i kobiety, którzy wyszli z ręki Stwórcy.

Bóg, który stworzył człowieka z miłości, powołał go także do miłości, która jest podstawowym i wrodzonym powołaniem każdej osoby ludzkiej. Ponieważ Bóg stworzył mężczyznę i kobietę, ich wzajemna miłość staje się obrazem ich absolutnej i niezniszczalnej miłości, jaką Bóg miłuje człowieka. Miłość małżeńska, której Bóg błogosławi, jest przeznaczona do tego, by była płodna i urzeczywistniała się we wspólnym dziele zachowania stworzenia.

We wszystkich czasach związek mężczyzny i kobiety jest zagrożony niezgodą, duchem panowania, niewiernością, zazdrością i konfliktami, które mogą doprowadzić do nienawiści i zerwania go. Zagrożenie to nie wynika z natury mężczyzny i kobiety, ani z natury ich relacji, ale z grzechu. Jednak Bóg w swoim nieskończonym miłosierdziu nie odmawia pomocy i łaski, bez której mężczyzna i kobieta nie mogą urzeczywistnić wzajemnej jedności ich życia. Chrystus podnosząc małżeństwo do godności sakramentu uczynił związek ten nierozzerwalnym: „Co Bóg złączył, niech człowiek nie rozdziela” (Mt 19, 6; por. Mk 10, 9).

Ze względu na związek wszystkich sakramentów z Misterium Paschalnym Chrystusa, sakrament małżeństwa powinien być zawierany podczas Mszy świętej. W ten sposób małżonkowie przypieczętują swoją zgodę na wzajemne oddanie się sobie, jednocząc się z ofiarą Chrystusa za Kościół uobecnioną w Ofierze eucharystycznej.

Nieodzownym elementem, który stwarza małżeństwo jest wyrażenie zgody przez małżonków. Zgoda powinna być aktem woli każdej ze stron, wolnym od przymusu. Jeżeli nie ma tej wolności, małżeństwo jest nieważne. Małżonkowie, wypowiadając wobec Kościoła swoją zgodę, udzielają sobie nawzajem sakramentu małżeństwa. Prezbiter (lub diakon), który asystuje przy obrzędzie zawarcia małżeństwa, przyjmuje zgodę małżonków w imieniu Kościoła i udziela im błogosławieństwa.

Kościół, pod pewnymi warunkami, dopuszcza małżeństwa mieszane, to jest między katolikami i ochrzczonymi niekatolikami oraz między katolikami a osobami nie ochrzczonymi (różnica religii). Warunki te wiążą się z udzielaniem zezwolenia władzy kościelnej, a w przypadku różnicy religii dyspensy od przeszkody na zawarcie związku oraz zobowiązania obu stron odnośnie chrztu i wychowania religijnego dzieci.

Z ważnego małżeństwa powstaje między małżonkami „węzeł” z natury swej wieczysty i wyłączny. Zgoda, przez którą małżonkowie oddają się sobie i przyjmują wzajemnie, zostaje przypieczętowana przez Boga. Dlatego zawarte i dopełnione małżeństwo osób ochrzczonych nie może być nigdy rozwiązane. Kościół nie ma takiej władzy, by wypowiadać się przeciw temu postanowieniu mądrości Bożej. Sakrament małżeństwa udziela małżonkom koniecznej łaski do osiągnięcia w życiu małżeńskim świętości oraz odpowiedzialnego przyjęcia dzieci i ich wychowania.

Istnieją sytuacje, gdy wspólne życie małżeńskie, z bardzo różnych powodów, staje się niemożliwe. W takich przypadkach Kościół dopuszcza fizyczną separację małżonków i zaprzestanie wspólnego życia. Małżonkowie nie przestają być przed Bogiem mężem i żoną, nie są wolni i nie mogą zawrzeć nowego związku. Kościół nie może uznać za ważne małżeństwa zawartego cywilnie przez osoby rozwiedzione na podstawie prawa cywilnego. Osoby takie znajdują się w sytuacji, która wykracza przeciw prawu Bożemu i nie mogą one

przystępować do Komunii eucharystycznej. Jednakże nie są one odłączone od Kościoła, w którego życiu mogą i powinni uczestniczyć.

W rodzinie objawia się i urzeczywistnia wymiar wspólnotowy i rodzinny Kościoła jako rodziny Bożej, dlatego rodzina chrześcijańska nazywa się także „Kościołem domowym”. Rodzina chrześcijańska jest miejscem pierwszego głoszenia wiary dzieciom.

SAKRAMENTALIA

Sakramentalia zostały ustanowione przez Kościół dla uświęcenia pewnych posług w Kościele, pewnych stanów życia, najrozmaitszych okoliczności życia chrześcijańskiego, a także użytkowania rzeczy potrzebnych człowiekowi. Zawierają one zawsze modlitwę, której często towarzyszy określony znak, jak nałożenie ręki, znak krzyża, pokropienie wodą święconą. Sakramentalia nie udzielają łaski Ducha Świętego na sposób sakramentów, lecz przez modlitwę Kościoła uzdalniają do przyjęcia łaski i dysponują do współpracy z nią.

Wśród sakramentaliów ważne miejsce zajmują błogosławieństwa (osób, posiłków, przedmiotów, miejsc). Każde błogosławieństwo jest uwielbieniem Boga Ojca i modlitwa o Jego dary. Skutkiem niektórych błogosławieństw jest poświęcenie pewnych osób Bogu oraz zastrzeżenie pewnych przedmiotów i miejsc do użytku liturgicznego. Ważną formą sakramentaliów jest egzorcyzm. Egzorcyzm jest publiczną prośbą Kościoła zanoszoną w imię Jezusa Chrystusa, by jakaś osoba lub przedmiot były strzeżone od napaści Złego i uwolnione od jego panowania. W prostej formie egzorcyzm występuje podczas celebracji chrztu. Egzorcyzm uroczysty, nazywany „wielkim”, może być wypowiedzany tylko przez prezbitera i za zezwoleniem biskupa.

Życiu sakramentalnemu Kościoła towarzyszą różne formy pobożności ludowej. Są to: cześć oddawana relikwiom, nawiedzanie sanktuariów, pielgrzymki, procesje, droga krzyżowa, różaniec. Kościół popiera i oświeca światłem wiary autentyczne formy religijności ludowej.

POGRZEB CHRZEŚCIJAŃSKI

Dzień śmierci jest dla chrześcijanina (po zakończeniu życia ziemskiego) dopełnieniem jego nowego życia rozpoczętego na chrzcie, wzmocnionego przez bierzmowanie i karmionego Eucharystią będącą antycypacją uczty niebieskiej. Chrześcijański sens śmierci ukazuje się w świetle Śmierci i Zmartwychwstania Chrystusa naszą jedyną nadzieją. Chrześcijanin, który umiera w Chrystusie Jezusie, „opuszcza ciało i staje w obliczu Pana” (1 Kor 5, 8).

Obrzędy pogrzebu wyrażają paschalny charakter śmierci chrześcijańskiej w nadziei zmartwychwstania i wskazują na sens łączności ze zmarłym, szczególnie przez modlitwę o oczyszczenie jego duszy. Przebieg celebracji zawiera cztery główne momenty: pozdrowienie wspólnoty słowami pocieszenia i nadziei, liturgię słowa, Ofiarę eucharystyczną i pożegnanie zmarłego, w którym jego dusza polecana jest Bogu, podczas gdy jego ciało zostaje złożone do grobu w oczekiwaniu na zmartwychwstanie.

Przypis:

- 1) Sobór Watykański II, dekret Presbyterorum ordinis, 2.

Wybrał i połączył: Stanisław Mazurek

Współpraca: ks. Krzysztof Grzemski

W kolejnym cyklu artykułów prezentowane będą treści zawarte w trzeciej części Katechizmu pt. „Życie w Chrystusie”. Dla zachęcenia Czytelnika do lektury tej części Katechizmu można wspomnieć, że rozwijane będą takie tematy jak: godność osoby ludzkiej (szczęście, wolność człowieka, moralność czynów i uczuć, sumienie, cnoty), wspólnota ludzka (uczestnictwo w życiu społecznym, sprawiedliwość społeczna), prawo i łaska (prawo moralne, łaska i usprawiedliwienie, przykazania kościelne). Omawiane będą również przykazania zawarte w Dekalogu.